

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

29 Mart 2025 tarihli ve 32856 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Sağlık Meslek Mensuplarının Serbest Meslek İcrası Hakkında Yönetmelik”, sağlık hizmetlerinin sunumu, yetki sınırları ve denetimi açısından kamuoyunda ciddi tartışmalara neden olmuştur. Yönetmelikle birlikte; hemşire, ebe, fizyoterapist, diyetisyen, odyolog, klinik psikolog ve benzeri sağlık meslek mensuplarına, belirli şartlar altında kendi adlarına özel sağlık birimi açma ve bağımsız olarak hizmet sunma hakkı tanınmıştır.

İlgili düzenleme, ilk bakışta sağlık hizmetlerine erişimin artırılması gibi gerekçelerle kamuoyuna sunulmuş olsa da uygulamada ciddi hukuki, tıbbi ve denetimsel sorunlar doğurabilecek niteliktedir. Yönetmelik; başta 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu ve T.C. Anayasası’nın 56. maddesi olmak üzere birçok üst normla çelişmekte, sağlık hizmetinin planlı, denetimli ve ehil kişilerce sunulması ilkesini zedelemektedir.

Ayrıca, bu düzenleme sağlık hizmetlerinde yetki karmaşası yaratmakta, vatandaşların yanlış yönlendirilme ve mağduriyet yaşama riskini artırmakta, mevcut denetim sistemini zayıflatmakta, ruhsatsız ve yetkisiz uygulamalar ile sahte sağlıkçılara meşruiyet zemini yaratmaktadır. Bu nedenlerle söz konusu yönetmeliğin; halk sağlığı üzerindeki etkilerinin, yasal çerçeveye olan uyumunun, mevcut yasal düzenlemelerle olan çelişkilerinin, sağlık meslek örgütlerinin değerlendirmelerinin ve uygulamada ortaya çıkabilecek muhtemel sorunların detaylı biçimde araştırılması büyük önem arz etmektedir.

Bu gerekçelerle, 29 Mart 2025 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan “Sağlık Meslek Mensuplarının Serbest Meslek İcrası Hakkında Yönetmelik”in sağlık sistemi üzerindeki etkilerinin, halk sağlığı açısından doğuracağı muhtemel risklerin, mevcut mevzuatla olan çelişkilerinin kapsamlı bir şekilde araştırılması amacıyla Anayasa’nın 98’inci maddesi ile TBMM İçtüzüğü’nün 104’üncü ve 105’inci maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını saygılarımızla arz ederiz.

Mehmet Emin Ekmen
Mersin Milletvekili
Grup Başkanvekili

ÖZET GEREKÇE

29 Mart 2025 tarihinde yayınlanan “Sağlık Meslek Mensuplarının Serbest Meslek İcrası Hakkında Yönetmelik”, klinik psikolog, hemşire, ebe, fizyoterapist, diyetisyen gibi sağlık meslek mensuplarına kendi adlarına özel sağlık birimi açma imkânı tanımıştır. Ancak bu düzenleme, yürürlüğe girmesiyle birlikte ciddi tartışmalara yol açmıştır. Özetle yönetmelikle ilgili temel sorunlar şunlardır:

Yönetmelik hükümleri, sağlık hizmetlerinin hekim kontrolünde yürütülmesini öngören 1219 sayılı Kanun ve ilgili diğer yasal düzenlemelerle çelişmektedir. Türk hukukunda tıp fakültesi diploması olmadan hasta tedavi etmek yasaktır. Yeni düzenleme ise hekim olmayan meslek mensuplarının sağlık hizmeti sunmasına olanak tanıyarak hem bu yasağı ihlal etmekte hem de halk sağlığı açısından ciddi riskler doğmasının önünü açmaktadır. Nitekim, tıbbi komplikasyonlara derhal müdahale gerektiren acil durumlarda söz konusu sağlık meslek mensuplarının sınırlı yetkiye ve yetkinliğe sahip oldukları açıktır. Aynı şekilde yönetmelik de hekim müdahalesi gerektiren, hayati tehlike arz eden ya da acil durum teşkil eden hallerde bu birimlerin hizmet veremeyeceğini ifade ederek bu sınırlılığı kabul etmektedir. Buna rağmen bu tür hekim müdahalesi gerektiren veya acil durumların kaçınılmaz olarak yaşanmasına olanak tanıyan söz konusu yönetmelik yüzünden vahim ve önlenemez sonuçların doğması kaçınılmazdır.

Yönetmelikteki bazı hükümler uygulamada çelişki ve komplikasyona yol açacaktır. Örneğin, birime başvuran hastanın talebi ya da sorunu şayet sağlık biriminde yapılamayacak bir işlem gerektiriyorsa başka bir sağlık kuruluşuna yönlendirilemeyeceği belirtilmektedir. Yine hastadan tetkik ve tahlil istenmesi de yasaklanmıştır. Bu hükümlerin denetimi imkânsız olup hastaların uygun tedaviye erişimini geciktirebilecek, meslek mensuplarını ise etik ikilemde bırakabilecek niteliktedir.

Düzenleme, kağıt üzerinde bazı denetim mekanizmaları öngörse de (yılda en az bir kez denetim gibi), ülkemizde mevcut denetimlerin yetersizliği düşünüldüğünde binlerce yeni açılacak birimin etkin şekilde gözetimi ve denetimi şüphelidir. Türk Tabipleri Birliği (TTB), halihazırda ruhsatsız ve yetkisiz sağlık hizmeti sunan kişi ve merkezlerin giderek arttığını ve bunların halk sağlığını tehdit ettiğini vurgulamaktadır. Gerekli önlemler alınmazsa bu yönetmelik, zaten mevcut durumda giderek artan sahte sağlıkçılara ve merdiven altı uygulamalara meşruiyet kazandırarak kamuoyu nezdinde bu tür yerlere güven duyulmasına yol açabilir.

Sağlık Bakanlığı, bu düzenlemeyi “420 bin sağlık çalışanına yeni istihdam alanı” açıldığı şeklinde sunmuş, dil ve konuşma terapistinden podologa dek çeşitli meslek gruplarının hizmet sunabileceğini vurgulamıştır. Ancak kamuoyuna anlatılan bu pembe tablonun ardında, mevcut sağlık sistemini parçalayarak özelleştirme eğilimi ve halkın sağlık hakkını zedeleyebilecek sonuçlar bulunmaktadır. Mevzuattaki açık riskler gizlenerek toplum yanlış bir şekilde bilgilendirilmektedir. Yukarıdaki gerekçeler ışığında, anılan yönetmeliğin hukuki, tıbbi ve toplumsal etkilerinin Meclis tarafından araştırılması, doğabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi ve kamu yararı temelinde gerekli önlemlerin alınması zaruridir.

GEREKÇE

29 Mart 2025 tarihli “Sağlık Meslek Mensuplarının Serbest Meslek İcrası Hakkında Yönetmelik” klinik psikolog, hemşire, ebe, fizyoterapist, odyolog, diyetisyen, dil ve konuşma terapisti, podolog, ergoterapist gibi çeşitli meslek mensuplarına, “Sağlık Meslek Hizmet Birimi” adı altında kendi özel kuruluşlarını açma hakkı tanınmıştır. Bu birimler, ilgili meslek mensuplarının Sağlık Bakanlığı’ndan ruhsat almaları koşuluyla kurulabilecek ve mesleklerini serbestçe icra etmelerine imkân sağlayacaktır. Düzenleme ilk bakışta, sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması ve istihdamın artırılması hedefleriyle gerekçelendirilmiştir. Nitekim Sağlık Bakanı tarafından yapılan açıklamalarda yaklaşık “420 bin sağlık çalışanı için yeni istihdam alanı” oluşturulduğu ve sağlık hizmetlerinin daha erişilebilir kılınacağı ifade edilmiştir. Ancak, yönetmeliğin detayları incelendiğinde, çok sayıda sakınca ve çelişki barındırdığı görülmektedir.

Türkiye’de sağlık mesleğinin icrası, uzun yıllardır yürürlükte olan temel kanunlarla sıkı kurallara bağlanmıştır. Özellikle, 11 Nisan 1928 tarihli ve 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San’atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun, meslek mensuplarının hangi faaliyetleri yapabileceğini açıkça tanımlamıştır. Bu Kanunun 1. maddesi, hasta tedavi edebilmek için tıp fakültesi diplomasına sahip olmayı zorunlu kılmaktadır. Yani, hekim unvanı taşımayan kişilerin teşhis ve tedavi faaliyetinde bulunmaları yasaktır; aynı kanunun 25. maddesi ise diplomasız hekimlik yapmaya kalkışanlara cezai müeyyide öngörmektedir.

Buna ek olarak, 3359 sayılı Sağlık Hizmetleri Temel Kanunu’na 2024 yılında eklenen Ek 11. madde ile de yetkisiz kişilere sağlık hizmeti sunumu suç haline getirilmiş; bu fiili işleyenlere 1 yıldan 3 yıla kadar hapis ve ağır para cezaları öngörülmüştür. Anayasa’nın 56. maddesi ise devletin, herkesin beden ve ruh sağlığı içinde yaşamını sürdürmesini sağlamak ve sağlık hizmetlerini planlayıp denetlemekle yükümlü olduğunu belirtmektedir.

Bu yasal çerçeve ortadayken, söz konusu yönetmelik ile getirilen düzenleme kanuna açıkça aykırılık teşkil etmektedir. Yönetmelik, hekim dışı sağlık personelinin bağımsız birim açarak hasta kabul etmesine izin vermektedir. Yönetmelik, hekim yönlendirmesi şartı getirse dahi pratikte hekim dışı personelin muayenehane benzeri hizmet vermesinin önünü açmaktadır. Bu durum, 1219 sayılı Kanun’un getirdiği sınırlamaların yönetmelik düzeyinde aşılması anlamına gelmektedir.

Ayrıca, yönetmelikte “sağlık meslek mensubu” tanımı yalnızca klinik psikolog unvanını içerecek şekilde yapılmış olduğundan, yıllarca psikoloji alanında eğitim almış lisans mezunu veya yüksek lisanslı birçok uzman kapsam dışı bırakılmıştır. Bu yaklaşım, mevcut kanunların ve meslek standartlarının göz ardı edildiğini, düzenlemenin hazırlık sürecinde ilgili meslek örgütlerinin yeterince dikkate alınmadığını göstermektedir. Sonuç olarak, yönetmelik hukuki dayanaktan yoksun bir biçimde çıkarılmış ve adeta mevcut yasalar görmezden gelinmiştir.

Yönetmeliğin en kaygı verici yönü, halk sağlığı üzerinde oluşturabileceği tehlikelerdir. Düzenleme kapsamında birim açacak sağlık meslek mensupları, alanlarında uzman olsalar da r hekim değildirler; acil tıbbi müdahale gerektiren durumlarda yetki ve olanakları son derece sınırlıdır. Nitekim yönetmelik metninde de, hekim müdahalesi ve ileri seviye tıbbi donanım gerektiren, hayati tehlike arz eden veya acil müdahale gerektiren durumlarda bu birimlerde sağlık hizmeti sunulamayacağı açıkça belirtilmiştir. Bu, muhtemel komplikasyonların yönetimi konusunda ciddi bir boşluk olduğunun itirafıdır.

Zira bir hasta, örneğin ciddi bir anafilaktik şok (alerjik reaksiyon) geçirdiğinde ya da kalp krizi gibi hayati bir durum yaşadığında, bu birimlerde yapılabilecek tek şey ilk yardım uygulamak ve 112 acil servisini beklemek olacaktır. Yönetmelik, sağlık meslek mensuplarının böyle durumlar için ilkyardım eğitimi almasını zorunlu kılmış ve acil sağlık hizmeti ulaşana dek ilkyardım yapılacağını hükme bağlamıştır. Ancak birçok vakada ilkyardım, tam donanımlı tıbbi müdahalenin yerini tutamayacaktır. Acil müdahale gerektiren dakikaların kaybedilmesi, hastaların hayatına mal olabilecek sonuçlar doğurabilecektir.

Üstelik yönetmelikteki “yönlendirme yasağı” halk sağlığı açısından başka bir çelişki yaratmaktadır. 21. maddenin 7. fıkrası uyarınca, bir sağlık meslek hizmet biriminde yapılamayan bir tıbbi işleme ihtiyaç duyan hasta, o birim tarafından başka bir sağlık kuruluşuna yönlendirilemez. Bu durum, pratikte meslek mensubunun karşılaştığı hastayı uygun sağlık kuruluşuna sevk etmesini engelleyebilecek bir hükümdür. Örneğin bir hemşirenin işletemeyeceği kadar ağır bir yarayla gelen hastayı doğrudan hastaneye yönlendirmesi, formel olarak “yönlendirme” sayılıp yasak kapsamına girebilir. Benzer biçimde, 21. maddenin 8. fıkrası ile bu birimlere başvuran kişilerden laboratuvar tetkiki istenmesi de yasaklanmıştır. Örneğin bir diyetisyen, danışanında tıbbi bir durumdan şüphelendi; kan tahlili istemesi gerekse bile bunu yapamayacaktır, bu durum ise doğru zamanda doğru tedaviye erişimini geciktirebileceği gibi, sağlık meslek mensuplarını da etik ikileme sokacaktır. Hastayı doğrudan bir sağlık kuruluşuna yönlendirme ya da tetkik isteme yetkisi bulunmayan sağlık meslek mensubu, karşılaştığı durumda ya süreci idare etmeye çalışacak ya da yalnızca kendi inisiyatifiyle hastaya ‘bir doktora görünmen iyi olur’ demek zorunda kalacaktır. Bu belirsizlik hastanın doğru tedaviye geç ulaşmasına, sürecin uzamasına ve sağlık riski doğmasına neden olacaktır.

Bu risklerin ne denli gerçek olduğuna dair, son dönemde yaşanan acı örnekler ortadadır. Kısa süre önce Adana’da bir eczane teknisyeni tarafından “sarı serum” adı altında yapılan izinsiz bir damar içi tedavi, 22 yaşındaki bir vatandaşımızın hayatını kaybetmesiyle sonuçlanmıştır. Yine Kayseri’de bir genç hastaya bir muayenehane ortamında yapılan bilinçsiz serum uygulaması, genci yoğun bakımlık hale getirmiştir. Bu vakalar, hekim dışı kişilerce veya hekim gözetimi olmadan tıbbi girişimde bulunulmasının ne denli tehlikeli sonuçlar doğurabildiğini göstermiştir. Türk Tabipleri Birliği de zayıflama, diyet, fizik tedavi, güzellik ve estetik amaçlı pek çok işlemin yetkisiz kişilerce uygulanması neticesinde ciddi sağlık sorunları ve ölümler yaşandığını defalarca vurgulamıştır.

Dolayısıyla, yeni yönetmelik kapsamında açılacak birimlerde benzer komplikasyonların yaşanması ihtimali sıradan bir durummuş gibi göz ardı edilemez. Aksine, bu birimlerin resmi statüsü olması nedeniyle vatandaşların gözünde daha “meşru” ve güvenilir görünebileceği, bu yüzden daha fazla kişinin bu hizmetleri tercih edip risk altına girebileceği endişesi bulunmaktadır. Özetle, yönetmelik halk sağlığını korumak bir yana, yeterince düşünülmeyen hayata geçirilirse halk sağlığını tehdit eder niteliktedir.

Yönetmelikte, kurulacak sağlık meslek hizmet birimlerinin belirli aralıklarla denetleneceği belirtilmiştir. İl sağlık müdürlükleri tarafından bu birimlerin yılda en az bir kez olağan denetime tabi tutulacağı, gerektiğinde de ekstra denetimler yapılacağı hükme bağlanmıştır. Kâğıt üzerinde denetim mekanizması tanımlı olsa da ülkemizde fiilen denetim kapasitesinin ve caydırıcılığının sorunlu olduğu bilinmektedir.

Nitekim Sağlık Bakanlığı 2023 yılında ruhsatsız sağlık hizmeti sunan yerlere yönelik denetimleri sıkılaştırma ve sorumlular hakkında suç duyurusunda bulunma kararı almışsa da bu tedbirlerin yeterince caydırıcı olmadığı ve pek çok izinsiz yerin faaliyetine devam ettiği görülmüştür. TTB, halk sağlığını korumak için denetimlerin çok daha etkin uygulanması gerektiğine dikkat çekmektedir. Bu gerçekler ortadayken, ülke genelinde potansiyel olarak açılacak yüzlerce (belki binlerce) yeni sağlık meslek biriminin denetiminin hakkıyla yapılabileceği konusunda ciddi şüpheler vardır. İllerde hâlihazırda sınırlı sayıda bulunan denetim personelinin, her bir bağımsız birimi düzenli kontrol etmesi pratikte mümkün olmayabilir. Denetim eksikliği ise kusurlu uygulamaların tespit edilememesi, yetki dışına çıkılması veya ehil olmayan kişilerin faaliyet göstermesi riskini doğuracaktır.

Öte yandan, mevcut deneyimler göstermektedir ki resmi izin almak zorunda olmayan bazı işletmeler, belediyelerden aldıkları basit iş yeri ruhsatları ile fiilen sağlık hizmeti sunabilmektedir. Örneğin, kimi belediyelerce “sağlıklı yaşam merkezi” ya da “danışmanlık merkezi” adı altında merkezlere ruhsat verilip buralarda sağlıkla ilgili faaliyetlere göz yumulduğu kamuoyuna da yansımıştır. Bu durum, yasal boşluklardan faydalanan sahte sağlıkçıların ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Yeni yönetmelik, tanımı gereği yalnızca belirli diplomalara sahip kişileri kapsıyor gibi görünse de kötü niyetli kişilerin de bu sistemi istismar etmesinin önünü açmaktadır. Örneğin, bir güzellik merkezi sahibi, göstermelik olarak bir hemşire istihdam edip onun üzerinden ruhsat alarak, gerçekte kendisi ya da yetkisiz personel ile tıbbi işlemlere devam edebilir. Eğer denetimler etkin olmazsa, yönetmelik bir nevi kılıf olarak kullanılarak ruhsatsız uygulamalar devam ettirilebilir. Bu da “sahte sağlıkçı” olarak tabir edilen, diplomalı sağlık personeli olmayan kişilere yeni bir piyasa alanı açılması anlamına gelecektir. Sonuçta yine vatandaş mağdur olacak, halk sağlığı zarar görecektir.

İktidar tarafından bu düzenleme vatandaşlarımıza bir başarı hikayesi olarak sunulmuştur. “Sağlık çalışanlarına serbest çalışma hakkı veriyoruz, 420 bin kişiye iş imkânı sağlıyoruz” söylemiyle, sanki sağlık sistemindeki tüm sorunlar çözülecekmiş gibi bir algı yaratılmaktadır. Oysa yukarıda detaylarıyla anlatılan ciddi sakıncalar, ne yazık ki, kamuoyu ile paylaşılmamış, mevcut kanunlarla çelişen yönler gizlenmiş, yönetmelik adeta bir reform gibi pazarlanmıştır. Bu yanıltıcı söylem, hem vatandaşlarımızın sağlık hakkını riske atmakta hem de sağlık camiasında kafa karışıklığına yol açmaktadır. Yönetmelik yayımlandıktan sonra başta TTB olmak üzere birçok sağlık meslek örgütü endişelerini dile getirmiş, bazı meslek grupları (örneğin psikologlar) hak kayıplarına uğradıklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda, halk sağlığını ve hasta güvenliğini önceleyen bir anlayışla bakıldığında, bu düzenlemenin aceleyle ve eksik değerlendirmeyele çıkarıldığı anlaşılmaktadır.

Tüm bu nedenlerle, 29 Mart 2025 tarihli Sağlık Meslek Mensuplarının Serbest Meslek İcrası Hakkında Yönetmelik’in halk sağlığına etkilerinin ve ilgili mevzuata aykırılıklarının derinlemesine incelenmesi gerekmektedir. Meclis araştırması neticesinde, gerektiğinde yönetmelikte değişikliğe gidilmesi veya iptalinin sağlanması, sağlık hizmetlerinin Anayasa’nın 56. maddesine uygun biçimde, devletin gözetim ve denetiminde, planlı ve emniyetli bir şekilde sunulmasının teminat altına alınması elzemdir. Halkın sağlığı ve sağlık hizmetlerine olan güveni, her türlü popülist düzenlemeden ve yasaya aykırı uygulamalardan daha önemli olduğu tartışmasızdır. Bu bakımdan, Yüce Meclisimizin konuyu ivedilikle ele alması ve gerekli araştırmayı yapması büyük bir sorumluluktur.

Sonuç olarak, bahse konu yönetmelik hakkında bir Meclis Araştırması açılarak, ynetmeliğın halk sağlığına muhtemel etkileri, kanunlara aykırılık iddiaları, uygulamadaki olası aksaklıkları tüm boyutlarıyla değerlendirilmelidir. Bu sayede, sağlık alanında kamu yararı ve hasta güvenliği gözeten düzenlemelerin hayata geçirilmesi sağlanacak hem sağlık meslek mensuplarının hem de vatandaşlarımızın hakları korunmuş olacaktır.